

163 236
Tractatus de ieiunijs compositus per dominum Antonium
de Rosellis vtriusq; iuris doctorem.

Mnes homines qui rectum vite iter nituntur: nō ter-
ram cōtinuo debent aspicere: sed cælum: et ut apertius
loquar nō hominem sectari semper sed deum: ac non
his terrestribus simulacris. Sed deo seruire cælesti nō etiam ad
corpus referre super omnia sed mentem: cum corpori indulgen-
dum sit nō seruiendum: nō huic etiam vite continuo dare ope-
ram sed eternę. Ea hoc est quod a plerisq; prudentibus relatus
didici: magni et excelsi animi esse calcare mortalia. Et propter
immaculatus ille celestis agnus gregis sui curam habens nos
monere cupiens ne continuo ista oblectamenta terrena p mag-
nis ac veris bonis acciperemus: quę non sunt tantum fallacia
quia dubia: veruz et insidiosa quia dulcia. Instruxit nos verbo
pariter et exemplo ut a curis istis mortalibus retraherem. In-
terdum verbis quippe cum per sanctā matrē ecclesiam ac non
nullos antiquos venerandos patres sanctorum ieiuniorum fe-
cerit constitutiones: quibus et ipse plus opere quadragesimam
ieiunādo usus est. Docemur ergo ab omnium cōditore veritatis
patre ieiunijs interdum terrena despiciere: et plurimum amare
cælestia: cum i ipsis mediantibus mens a caducibus istis morta-
libus eleuetur et virtus per ipsa nobis largiatur et premiū. Que
ut cōmode et aperte exigentibus temporibus expedire possum?
Ego Antonius exinius legum doctor natus quondam eximij
doctoris domini Roselli d Rosellis de Bretio legum doctoris
famoli: aliqua vtilia de ipsis eligere constitui ad eruditionem
mei ac ceterorum istas fugare terrenas oblectatiōes cupientiū
Suscipe ergo illustris princeps opusculum hoc ad laudem et
celli tui nomini compilatum. Guido Antoni comes magnanij
me mōtis feretri magneq; regni Sicilie comestabilis cui ex de-
bita sincere gratitudinis et deuotionis intime aliquod munus-
culum exhibendum: quod tibi tanquam prudentissi: no verifi

militer debet esse gratum me obligatum fateor nunc maxime a
nimi tui fauente clementia inter familiares tuos cōnumeratos
colligam de micis cadentibus ex mensa tua. Nec ex studijs no/
stris animaduerti tibi melius aliud cōuenire q̄ de ieiunijs te
cum habere confabulationē quē principum vnicū religiosissi/
mum diuinis rebus semp anime promptiorē fuisse cōprehendi
r quia vetustis retro antecessoribus non degeneras qui omnē
aliam latinā quantūcumq; illustrē progenie suis innumerabili
bus virtutibus superarunt post imensas tui regiminis actio/
nes religioni plurimū vacas r deum times. ¶ Tractaturus
igitur de ieiunijs q̄dragesimalib? maxie r primū videndū est
quare fuerit hec sancta instituta quadagesima. Quē ideo in/
stituta est quia cum homines de omnibus suis decimam debe/
ant deo: sic etiā in ieiunijs hoc fuit statutū ut .xxvi. diebus ie/
iunaremus. r .iiii. plus: qui tñ non sunt dati propter decimas:
sed ut equaretur dñicis ieiunijs: nam r tot diebus ipse etiam
ieiunauit: remanent tñ triginta hore nō decimate sed possum?
dicere q̄ releuamur ab istis ppter onus alioꝝ ieiunioꝝ vel il/
loꝝ .iiii. dierum: qui licet prestent ppter aliud tñ nos onerāt
r sic in alio releuari debemus. ¶ Videndum est modo de ieiui/
nijs r hoc questionibus .vii. explicari credo. Et qm̄ omnis dī/
sputatio seu locutio de ieiunijs futura est: placet primo diffini/
re quid sit ieiuniū r vnde dicatur. Secundo quotuplex sit ieiui/
nium. Tertio qui ad ipsum restringant̄. Quarto ad ipsius ob/
seruantia r qualiter frangatur. Quinto qui sint dies digni ie/
iunio. Sexto quando sit in totum vel particulariter trāsinutabile
Septimo qui sint effectus ieiunij. ¶ Rediens ad primā que/
stionem dicit in ipsa Inno. q̄ ieiuniū est parcimonia victus et
cibozum abstinentia. Sed ista diffinitio nō est tuta: quia non
cōprehendit substantiaalia ieiunij. p̄tra. l. omnis diffinitio. ff. de
re. iur. Unde dico q̄ ieiuniū in sua ppria specie sumptum ē vni/
ca in die legitima cibozum refectio cū abstiaentia a carnibus lac/
ticinijs institutione generali ecclesie vel loci speciali consuetu

dine uoto vel penitētia introductum. Et ideo dicitur legitima quia fieri debet euitando quinq; que sunt representamenta regule de quibus habetur de pse. di. v. c. quinq; et infra dicam. Et dicitur scdm Inno. et doc. a quodā intestino quod vocat ieiuniū quod est superuacuum et subtile: et ieiunij rationem nititur affigere Hosti. Sed hoc medicis phisicis dimittam. ¶ Secundo ē videndum quotuplex sit ieiuniū: et Inno. et Goff. suo modo dicunt: Ego vero sic dico quod potest considerari ieiunium multipliciter. Primo modo in suo genere generali: et tunc ieiunium est abstinere ab iniquitatibus et illicitis seculi voluptatibus scdm quod habetur de pse. di. v. ieiunium: et scdm hoc ieiunium abstinētia a quocumq; appetitu dici potest extraneo et illicito que abstinentia simpliciter fieri debet sicut humana fragilitas triplici modo domino peccati subiecta est scdm quod scribit Lactātius libro de falsa religione. li. vi. c. viii. videlicet factis dictis et cogitationibus. Primus igitur gradus huius ieiunij est a malis operibus abstinere. Secundus est a malis verbis. Tertius est a cogitatione rerum malarū. Qui primū gradum ascendit satis iustus est. Qui secundū iam perfecte virtutis est: siquidē neq; facto neq; sermone delinquat. Qui tertiu iste nō similitudinē rei assecutus dicitur. Est enī pene supra humanū modum: nec in cogitatione quidē admittit quod sit vel facto malū vel improbum dictu: ita quod etiam iusti homines qui frenare se possunt ab omni opere iniusto: nōnunq; tñ ipsa fragilitate vincunt: ut uel in ira malū dicant vel in aspectu rerū delectabiliū: cogitatione tacita cōcupiscant. Secundo modo potest sumi ieiuniū in suo esse speciali scdm quod diffinitur: quod sit abstinentia vel parcimonia ciborum: et hoc potest dupliciter considerari. Uno modo ex parte cause efficientis vel introducentis. Alio modo respectu cause materialis seu subiective vel predicati. De primo potest dici quod aliqui procedunt de gñali institutiōe ecclie: ut ieiunia quadragesime ut. iij. di. statuimus cū se. et de pse. di. v. quadragesima cum se. Et vigilie apostolorū ut. j. dicam. Aliqua sunt ieiunia ex voto

precedentia. Aliqua ex consuetudine loci specialis ut Pannoniæ q̄
ieiunant sexta feria: et Romani ieiunant in sabato. ut habet. xii.
di. c. illa. Item ieiunium aduentus quod non est generale debet custodi
ri secundum loci consuetudinem. Aliqua sunt que procedunt et peni
tentia iniuncta a sacerdote ut habetur. lxxvi. di. presbiteros.
Iste autem species ieiuniorum ex parte sunt efficienti. Ex parte autem
naturali vel subiectiva seu predicativa est triplex. Primum quoniam est a
qualibet re comestibili abstinentia secundum propriam voluntatem et
non secundum statutum ecclesie scriptum seu consuetudinem. Et secundum
hoc etiam qui de pluribus comedit vel pluries in die dicitur ieiun
nare dum tamen a placitis abstineat voluptatis. Et hoc quidem iei
unium debet fieri omni tempore maxime a clericis. ut habet. xlii. di.
c. i. ii. et iii. et fit comedendo etiam de qualibet re nobili dummodo
non secundum voluntatem vel appetitum habita distinctione bonorum et
personarum et rerum inter quas versatur. Est sciendum quando quis
abstinet se a cibis vicerem generantibus: ut si tamen comedit panem
nuges vel poma non carnes non pisces non oua: et hoc ieiunium dicitur
zeufagia a zenon quod est sicum et segia quod est comedere.
Tercium est ieiunium secundum constitutionem iuridicam ecclesie ut
abstinentia carnis et lacticio: ut habetur. iiii. di. denique.
et de hoc sermonem habes. ¶ Tercio principaliter quero qui ad
ieiunandum sunt astricti. Dico quod omnis doli capax est ad ieiun
andum habilis: et ideo puer. x. annorum communiter erit etiam astri
ctus. Ratio quia peccare potest et peccata deslere. c. i. de delictis puer.
An autem cum ipsis sit dispensandum. dicam. ¶ Sed dubium
est an vxor prohibente viro teneatur ieiunare. Et dicit Inno. quod
ieiunia ab ecclesia instituta non debet etiam prohibente viro di
mittere. Secus esset de ieiuniis precedentibus ex voto vel peni
tentia quia illa possunt dimitti xxxiii. q. si manifestum. Dicit
etiam quod in istis dispensatur ut infra dicam. Furiosi autem et infan
tes non intelligentes nec habentes habitum intellectus excusantur.
¶ Quarto videndum est de obseruatione ieiunij: Respondeo ad

hoc ut quis recte ieiunare dicatur: Primo per confessionē: mū-
 dus esse debet ⁊ reuocatus a peccato. Nam ut ait magister sen-
 tentiarū. li. iiii. di. xi. ⁊ habetur de pe. di. i. nihil prodest ieiuna-
 re ⁊ orare ac alia bona agere nisi mens reuocet a peccato: quod
 tamen ita est intelligendum quantū ad statum glorie seu meri-
 ti consequendū: quantū autem ad statum gratiæ muniendū ul-
 multiplicationē temporalium bene prodest ieiunatio ⁊ alia que
 libet bona operatio etiaz existenti in peccato: debet tñ ut recte
 dicatur ieiunare: esse mundus a peccato ut dicit: ⁊ debet cōme-
 dere semel in die nō tñ ad saturitatem sed quantū natura pos-
 sit sustentari. Nec tamen quis bene ieiunaret etiam si quis vna
 ebdomoda vel tribus vel duobus diebus ieiunaret: ⁊ deniū cō-
 medendo usq; ad saturitatem venerē astrueret. de conse. di. v.
 nō ideo. ⁊. c. sunt tibi. cum se. ¶ Item quinq; obseruare oportet
 vitando que sunt temperamēta gule. Primo ut horam debitam
 cōmestionis nō preueniat. ea. di. c. quinq;. Hora congrua est ut
 missam primo audiat ⁊ officium respertinum oratione peracta
 cōmedat. Secundo nō debet politiones cibos querere. unde ha-
 bet. iiii. di. deniq; q; nō debz uti beluis marinis ⁊ sumptuosis
 nec delicatis cibus quod tamē intellige scdm qualitatem perso-
 narum. ar. xli. di. c. i. ii. ⁊ iii. Tercio non multum debet curare
 vel expectare quid cōmedat: non enim debet semper esse in tali
 cogitatione vel versari. Quarto nō debet ultra mensurā refici.
 Quinto nō debet rem aliquā etiaz vilem desiderio affectu que-
 rere hec habentur in dicto. c. quinq;. Debet etiam esse vnica cō-
 mestio de piscibus ⁊ pomis ac alijs nō delicatis cibus cū absti-
 nētia carniū ⁊ lacticiniouum. ut habetur in dicto. c. deniq; cum
 moderata vini assumptione ut ad ebrietatem nō deducatur. s; q; uia
 si contra predicta in aliquibus fiat nō frangit ieiunium
 sed peccatur. ¶ Ideo quero quando ieiunium frangatur. dicit
 q; ex bina cōmestione: p̄terq; in casibus dispensatis. Idem si
 cōmedantur carnes. ¶ Sed stat. dubium quid si cōmedantur

281
duavel caseus: dicunt quidam q̄ frangitur ieiunium quadra-
gesime non alia ieiunia sed peccatum mortale cōmittitur. Alij
dicunt q̄ frangitur ieiunium. hoc scribit Arbi. de conse. di. iii.
rogationis. tutius est non cōmedere. Dicit tamen. Dostien. q̄
ista sunt inducta: et ex causa potest contra ea dispensari in pro-
uincijs marime vbi non sunt pisces ut istis vtamur sine pecca-
to. Et ideo gustantes medicinas vbi est consuetudo: uel facien-
tes credentiam nō soluunt ieiunium. Idem credo in cōmeden-
tibus oua in vigilijs ut nō peccent si talis est psuetudo patrie.
¶ Sed quid si preuenit horam cōmestionis: uel cōedit belu-
as marinas: dicunt doc. q̄ non soluunt ieiunium nec peccant
nisi faciant deliciose uel nimia auiditate. Ita intelligatis cano-
nem de consecra. distinc. i. ¶ Quid in cōmedentibus medici-
nas. dicit Innocen. q̄ medicina pro repellenda infirmitate non
soluunt ieiunium: secus si pro conseruanda sanitate: pro hoc fa-
cit de consecra. distinc. v. c. contraria. et etiam nimis affectatis:
uel auide sumens: nō rumpit ieiunium sed peccat scdm Inno.
Unum autem arbitror ultra statutum ecclesie seruandum fore
scdm ut scribit Hieronimus ad demetriadem de uirginitate et
uita perfecta: q̄ omne ieiunium et omnis ardor abstinentie sit
temperatum: ita ut illi finem consilium nō lassitudo imponat:
nam inordinata ieiunia et abstinentie faciunt ut ipsa postea iei-
unia iuridica nec mediocriter fieri possint. ¶ Quinto est vi-
dendum qui sint dies digni ieiunio. Ad hoc respondeo q̄ si lo-
quimur de illo ieiunio quod est in suo genere generali: et scdm
quod debemus abstinere ab omni appetitu illicito uoluntatis
tunc omnis dies uenerandus est. xl. distinc. c. i. ii. et iii. Si lo-
quimur de eo quod in specie diximus ieiunio: et tūc si est ex vo-
to uel regionis consuetudine uel penitentia iniuncta: tūc illa
dies ieiunanda est. Si autem est scdm statutum ecclesie: et tūc
dico q̄ quatuor tempora. ut habetur lxxvi. distinc. c. ieiunium.
Item uigilia Natiuitatis dominice: et assumptionis beate Ma-
rie uirginis ut. c. i. de obserua. ieu. et omnium apostolorum exceptis

vigilijs Pbilippi ⁊ Jacobi ⁊ Jo. euangeliste qui sunt inter pas-
 scha ⁊ penthecosten. Itē rigilia omniū sanctorū. Vigilia autē
 Bartholomei quoniam est dubiū de die debet ieiunari scōm cō-
 fuetudinē regionis. Vigilia Laurentij ⁊ Jo. baptiste. Quadra-
 gesima. Itē dixerunt quidā de sectis ferijs preterq̄ d̄ illis que
 sunt inter pascha ⁊ penthecosten: vel ī qua venit natiuitas dñi
 Alij tñ dicunt ⁊ hoc videtur approbare Inno. q̄ nō sunt ieiun-
 nia necessaria sed voluntaria: preterq̄ illius puincie Pānonie
 seu Panotachie quibus est psuetudo que in hoc debet attendi.
 lxxvii. di. S. nō autē. Dubiū tñ est de diebus rogationū ante pē-
 thecosten ⁊ aliqui dicunt q̄ ista sunt ieiunia necessaria ⁊ hoc te-
 net glo. ber. in. c. ii. de obser. ieiun. glo. tñ Jo. de pse. di. iii. roga-
 tiones. dicit q̄ in hoc debet attendi patrie psuetudo. ¶ De ieiunio
 autē aduent⁹ finaliter pcludunt doc. q̄ hoc nō sit generale
 idest ab ecclesia inductū sed debet in ipso pcedi scōm psuetudi-
 nē regionis. Isti sunt quos potui reperire diez dies ieiunio di-
 gnos. Unum tñ nota. Si vn⁹ italicus vadit in partes pānonie
 debet ieiunare sexta feria ppter illoz consuetudinē qui tñ nō
 tenent in pprijs laribus. ut habet. xii. di. illa. ¶ Sexto est vi-
 dendum an ista ieiunia possint cōmutari. Et ista questio pōt ī-
 telligi dupliciter: vno mō potest fieri cōmutatio respectu certā-
 rum personaz. Scdo respectu assumendarū cōmestionū. ¶ Ad
 primū dicit Inno. q̄ si sunt ieiunia voluntaria: ut ex voto uel
 cōsuetudine speciali: vel pñia iniuncta: bec sine causa cōmutari
 possunt: dūmodo talis mutatio sit vtilior ⁊ deo acceptabilior:
 ep̄i auctoritate intercedente. c. i. de voto. ⁊ hoc siue ad mutatio-
 nē diei. siue cuz psonis: siue in eo qd̄ debet sumi. Plus credo q̄
 legitima causa subsistente ut infirmitatis: tunc solus pb̄r pōt
 voto astrictum in foro pñiali ad alium actū nō minus deo pla-
 cabilem ordinare. Quedā autē sunt ieiunia ab ecclesia instituta
 ut est quadragesima ⁊ alia quibus infra dicā: ⁊ ista sine causa
 ab ep̄o vel pb̄ro cōmutari nō possunt. Sed cum cā legitima si-
 cut si in die secunde ferie veniat festum: tunc fit cōmutatio ue

ieiunetur die sabati. ut in. c. i. z. ii. d. obser. ieiū. Idem dicit si vi-
gilia veniret in festo alicuius patroni ciuitatis vel regni: nam
cum licet cōmutare. Et ideo ī Francia vbi est festū sancti Quī-
tini nō ieiunatur in vigilia omnīū sanctorū quia tunc est illud
festum sed per vnum diē ante. Idem fit scōm Hosti. in partib⁹
vbi est patronus Mauricius vbi nō ieiunant quatuor tēpora
quę veniunt in illo festo sed postea. Potest etiam scōo respectu
personarū dispensari: ut si vir nō velit q̄ vxor ieiunet: hoc non
obstante tenetur instituta tempora ab ecclesia ieiunare tñ pro-
pter vitandum scandalum potest pbr̄ secū dispensare quia ra-
tione scandali fit dispensatio. c. latores. de cle. excō. mī. Dicit ta-
men Hosti. q̄ idem est in puberibus. ut in. c. ij. de obserua. ieiū.
Item cum senibus. c. magnę de uoto. Idem dicit Hosti. de agri-
colis ⁊ peregrinis ⁊ bis qui continuo labore affligūtur. lxxxvij.
di. pbr̄. ¶ An autem mutatio possit fieri in cōmestibilibus ⁊ ī
modo cōmestionis. Dicit Inno. q̄ sic ex causa ⁊ ideo propter ca-
ritatem vel ppter vitandum scandalū possit stari ut quis ī die
bis cōmederet nec frangeret ieiuniū dum tñ parum ut est sile
in cisterciensibus qui possunt prius degustare scōm statum su-
um. Item in magnatibus qui timent de veneno ut possit dispē-
sari q̄ gustans nō frangat ieiuniū. Idem generaliter scōm ge-
neralē consuetudinē ecclesie si post prandiū degustetur ad col-
lationē faciendam: ⁊ vbiq̄ esset causa arbitrio iudicis posset
statui q̄ ante posset gustari. ¶ Ultimo videndum est de effec-
tu ieiunij ⁊ in hoc possumus ꝓcludere cum quadragesimali pre-
phatione dicente ecclesia q̄ vicia cōpimit: mentē eleuat: virtu-
te largitur ⁊ premia. Premiū enim est qđ apostolus scribit ad
Thimotheum. iij. ⁊ habetur de pse. di. v. c. ieiunium. Spem ⁊ re-
leuationem glorie magni dei. Sic enī est denarius de qua habe-
tur Mathei. xx. c. qui ad motus quadragenario numero efficit
quingagenarius: ⁊ ideo ante pascha agimus quadragesimas
cum pñia ⁊ labore: post pascha cum leticia quinquagesima quasi
mercedem ⁊ premiū recipientes: verba sunt Augustini sup Jo

banne: & habetur in dicto. c. ieiuniū. Item scdm Jero. & Jo. Cri
sosti. Ieiunium valet ad sanitatē corporis: nam curat infirmita
tem articulorum. de ps. di. v. legimus hoc salutem & intellectus
operatur: fugat infirmitates: procreat sospitatē & voluntatē cō
medendi & ipsa quę cōmeduntur de facili digeruntur & sine mo
lestia. Non fiunt etiam propter ieiunia magni sumptus uel ap
paratus: fugat maxime vicia gule et per sequēs luxuriā: sanat
vomitū & stomachi morbos. Et multi sunt effectus singulares
ieiuniorum. ut habetur de ps. di. v. c. nihil. & S. se. Ideo animus
ad ieiunia eleuetis: ut dñs sit in retributione vobiscum. Amen

¶ Explicet tractatulus de Ieiunijs Impressus per magistrum
Steffanū Planck de Patavia: Romę anno dñi. Mcccclxxv
die vero sabati vicesimaprima mensis Januarij.

Ina.
1295

167

*comoda
fumozi*

1486

